

ناتوانی حسابرِس، بکارگیری تردید حرفه‌ای و ارزیابی سلامت اجتماعی: رویکرد تعدیلی تیپ شخصیتی حسابرِس

محمد امین پیام

دانشجوی دکتری حسابداری؛ دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران
Am.p2007@yahoo.com

یحیی کامیابی

استاد گروه حسابداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران (نویسنده مسئول)
y.kamyabi@umz.ac.ir

اسفندیار ملکیان

استاد گروه حسابداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران
e.malekian35@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۰۸

چکیده

ناتوانی در به‌کارگیری تردید حرفه‌ای، می‌تواند عواقبی برای حسابرسان یا مؤسسات حسابرسی به دنبال داشته باشد. حسابرسانی که ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرا، باثبات عاطفی، وظیفه‌شناس، توافق‌پذیر و منعطف دارند، دارای روابط بین فردی عمیق، پایبندی به آیین رفتار حرفه‌ای و حفظ استقلال و تصمیم‌گیری درست و قضاوت‌های آگاهانه می‌باشند و در استفاده از تردید حرفه‌ای برای ارزیابی شواهد حسابرسی توانایی دارند، بنابراین حسابرسان با این ویژگی‌های شخصیتی می‌توانند در شرایطی که باید قضاوت کنند، موجب ایجاد اعتماد پایدار و انسجام اجتماعی و در نتیجه سلامت اجتماعی شوند. از این رو، این پژوهش درصدد است نقش تعدیلی تیپ شخصیتی حسابرِس بر تأثیر ناتوانی حسابرِس روی به‌کارگیری تردید حرفه‌ای و ارزیابی سلامت اجتماعی بررسی نماید. برای دستیابی به این هدف، تعداد ۱۱۲ نفر از سرپرستان، مدیران و شرکای مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران در سال ۱۴۰۳ به عنوان نمونه انتخاب گردید و پرسشنامه از طریق ایمیل، شبکه‌های مجازی و سایر روش‌ها برای آن‌ها ارسال شد. داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش از طریق معادلات ساختاری مبتنی بر روش حداقل مربعات جزئی و با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که ناتوانی حسابرِس هم بر بکارگیری تردید حرفه‌ای توسط حسابرِس تأثیرگذار است و هم منجر به کاهش ارزیابی سلامت اجتماعی حسابرسان می‌گردد. علاوه بر آن، تیپ شخصیتی حسابرِس باعث بهبود رابطه‌ی بین ناتوانی حسابرِس و بکارگیری تردید حرفه‌ای حسابرِس می‌شود، اما تیپ شخصیتی حسابرِس نمی‌تواند به عنوان یک عامل موثر بر رابطه‌ی بین ناتوانی حسابرِس و ارزیابی سلامت اجتماعی عمل نماید. نتایج این پژوهش، می‌تواند مورد استفاده مدیران و حسابرسان مؤسسات حسابرسی قرار بگیرد تا در نحوه‌گزینه‌ی نیروی خود، معیارهای تیپ شناسی شخصیت حسابرسان نیز در نظر گرفته شود.

واژه‌های کلیدی: تردید حرفه‌ای حسابرِس، ناتوانی حسابرِس، ارزیابی سلامت اجتماعی، تیپ شخصیتی حسابرِس.

۱- مقدمه

تردید حرفه‌ای به‌عنوان یک عنصر اساسی در رسیدگی‌های صورت‌های مالی در نظر گرفته شده و مؤسسات حسابرسی بین‌المللی و حرفه حسابرسی نیز بر اهمیت استفاده از تردید حرفه‌ای تأکید می‌کنند (ایلیانو^۱، ۲۰۱۲). در طول فرآیند رسیدگی، حسابرسی که قبلاً با نشانه‌های تقلب مواجه شده، به دلیل آشنا بودن با روش‌های تقلب و دستکاری اطلاعات، احتمالاً نسبت به یک حسابرس بدون چنین تجربیاتی، حساس‌تر بوده و با تردید بیشتری رفتار خواهد کرد، از این رو، افزایش رسیدگی‌ها با لحاظ کردن تردید حرفه‌ای^۲، ریسک تقلب کشف نشده را کاهش می‌دهد (مباکو و اودانل^۳، ۲۰۱۸). علاوه بر این، کمیسیون بورس و اوراق بهادار ایالات متحده اذعان می‌دارد که نبود تردید حرفه‌ای، اغلب به‌عنوان دلیل شکست حسابرسان در کشف تحریف‌های با اهمیت است. تردید حرفه‌ای نشان‌دهنده یک نگرش حسابرسی است که در آن سطوحی از عدم صداقت یا جانبداری توسط مدیریت فرض می‌شود، مگر این‌که شواهد، خلاف آن را نشان دهد. تردید حرفه‌ای در حسابرسی به «نگرشی که شامل سؤال کردن و ارزیابی انتقادی شواهد حسابرسی است»^۴ تعریف می‌شود (بومان^۴، ۲۰۱۲). توانایی یا عدم توانایی حسابرس در اعمال تردید حرفه‌ای به صورت مستقیم بر دقت و قابلیت اتکای گزارش حسابرسی تاثیر دارد. زمانی که حسابرس به درستی توانایی به کارگیری تردید حرفه‌ای را داشته باشد، احتمال کشف اشتباهات یا تقلب کاهش می‌یابد (هرت و همکاران^۵، ۲۰۰۸). نقش حسابرس، اطمینان یافتن از انطباق صورت‌های مالی با استانداردهای حسابداری طبق روش‌های حسابرسی انجام شده و بر اساس قضاوت حرفه‌ای است. حسابرسان به عنوان کسانی که منجر به اطمینان بخشی در بازارهای مالی شناخته می‌شوند و عملکرد و ناتوانی آن‌ها در این زمینه می‌تواند به کاهش اعتماد عمومی به مؤسسات حسابرسی منجر شود. بنابراین توانایی‌های حسابرس اهمیت دارد (موسوی گوکی و همکاران، ۱۴۰۰). ناتوانی حسابرس در به‌کارگیری صحیح تردید حرفه‌ای در ارزیابی شواهد حسابرسی به عوامل بسیاری از جمله دانش و تخصص حسابرس، استقلال حسابرس، تجربه و درک مدیر از وظیفه حسابرس بستگی دارد (شوستر^۶، ۲۰۲۱). حسابرس با تردید حرفه‌ای خود موجب می‌شود تا یک تحول در فرآیند حسابرسی توسعه دهد زیرا از طریق تردید حرفه‌ای مستمر درک عمیقی ایجاد می‌نماید تا زیر بنای عملکرد

حسابرسی شود (تپالاگل و لین^۷، ۲۰۱۸). از طرف دیگر، سلامت اجتماعی^۸ حسابرسان به عنوان یک سرمایه فکری شناخته می‌شود که افزایش سرمایه فکری یک شرکت منجر به رشد آن شرکت می‌شود. همچنین ارزیابی سرمایه فکری نیازمند زمان و تلاش بیشتری است (صالحی و همکاران، ۲۰۲۲). به اعتقاد کیز^۹ (۱۹۹۸) سلامت اجتماعی به شرایط و عملکرد بهینه در جامعه اشاره دارد. به منظور ارزیابی سلامت اجتماعی از پنج بعد شکوفایی اجتماعی، پذیرش اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و انطباق اجتماعی استفاده می‌شود (صالحی، ۲۰۲۲).

در این پژوهش تیپ شخصیتی حسابرسان به عنوان عامل تاثیرگذار بر ارتباط بین ناتوانی حسابرس در بکارگیری تردید حرفه‌ای در ارزیابی شواهد حسابرسی و همچنین ارزیابی سلامت اجتماعی مورد بررسی قرار داده است. حسابرسان با ویژگی‌های شخصیتی مختلف، ممکن است به میزان متفاوت، در به‌کارگیری تردید حرفه‌ای و ارزیابی سلامت اجتماعی ناتوانی از خود نشان دهند. شواهد موجود در ادبیات پیشین گویای آن است که شخصیت افراد در فعالیت حرفه‌ای و شغلی آنان تأثیرگذار است (فریش و روشاکوا، ۲۰۱۰). طبق مطالعات پیشین، حسابرسانی که شخصیت برونگرا و وظیفه‌شناس دارند، افراد منطقی‌تری بوده و در قضاوت خوب عمل می‌کنند و کمتر به سمت تصمیمات احساسی می‌روند، در نتیجه این افراد در حفظ استقلال و انجام قضاوت‌های همراه با تردید حرفه‌ای نسبت به جمع‌آوری شواهد حسابرسی، توانایی بالایی دارند (برادران حسن زاده و همکاران، ۱۳۹۲). وجود ثبات عاطفی حسابرسان، آن‌ها را در تصمیم‌گیری در خصوص واکنش‌های غیراخلاقی باز می‌دارد. حسابرسان دارای این ویژگی‌های شخصیتی با حفظ استقلال خود، ذهن پرسشگری دارند و تا هنگام به دست آوردن نتایج قطعی تصمیم‌گیری نمی‌کنند، بنابراین ناتوانی حسابرس در استفاده از تردید حرفه‌ای با شخصیت برونگرا، توافق‌پذیر، انعطاف‌پذیر و وظیفه‌شناس کاهش می‌یابد. اما بر عکس، حسابرسان روان رنجور کمتر احتمال دارد که ادعاهای مدیریت را به چالش بکشند (برومن و گوتیل^{۱۰}، ۲۰۲۱). از طرف دیگر، وجود حسابرسانی که ویژگی‌های شخصیتی برونگرا، با ثبات عاطفی، وظیفه‌شناس، توافق‌پذیر و منعطف دارند، دارای روابط فردی و اجتماعی عمیق، تمایل به افزایش تجربه، پایبندی به آیین رفتار حرفه‌ای و حفظ استقلال و تصمیم‌گیری درست و قضاوت‌های آگاهانه می‌باشند

⁶ Schuster

⁷ Tepalagul & Lin

⁸ Social health

⁹ keyes

¹⁰ Braveman and Gottlieb

¹ Illiano

² Skepticism auditor

³ Mubako and O'Donnell

⁴ Baumann

⁵ - Hurr et al

حسابرسی بر روی سوءرفتار، خطا یا تقلب تمرکز دارند اما بررسی ناتوانی حسابرس در مقابل توانایی حسابرس که بیشتر به آن پرداخته شده است و اثر آن بر رفتارهای تصمیم‌گیری، نوآوری در حوزه حسابرسی محسوب می‌شود.

همچنین شکاف دانشی بین ادبیات موجود در مورد حسابداری و عملکرد حسابرس برای کشف تحریفات بااهمیت به دلیل ناتوانی در استفاده از تردید حرفه‌ای وجود دارد. هدف این پژوهش علاوه بر پر کردن این شکاف، ارائه نتایج آن به حسابرسان برای به کارگیری تردید حرفه‌ای و افزایش استقلال، کیفیت، دانش و تداوم آن کاربرد دارد زیرا نظارت کم و قضاوت‌های نادرست، موجب خدشه دار شدن اعتبار حرفه و از بین رفتن اعتماد و اطمینان ذینفعان صورت‌های مالی و هم چنین عدم کشف تحریفات با اهمیت و در نهایت منجر به اخذ تصمیم‌های نادرست شده که سلامت اجتماعی را نیز خدشه دار می‌کند. بنابر مطالب بیان شده، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ برای این سوال است که تیپ شخصیتی حسابرس چگونه تأثیر ناتوانی حسابرس روی به کارگیری تردید حرفه‌ای و ارزیابی سلامت اجتماعی را تعدیل می‌کند؟ جهت تحقق این هدف ساختار پژوهش به این گونه طراحی شد که پس از بررسی مبانی نظری و پیشینه و فرضیه‌های پژوهش، به تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها و نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها می‌پردازیم.

۲- مبانی نظری پژوهش

۲-۱- ناتوانی حسابرس و تردید حرفه‌ای حسابرس

استفاده از تردید حرفه‌ای توسط حسابرسان در فرآیند کلی حسابرسی، موجب ایجاد اطمینان معقول از صحت صورت‌های مالی و انطباق آن‌ها با استانداردهای حسابداری برای استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی می‌شود. ناتوانی حسابرس در کشف تقلب‌های مربوط به صاحب‌کار، از طریق استفاده از تردید حرفه‌ای برای همسو کردن توانایی‌های خود برای ارائه اطمینان معقول از عاری بودن صورت‌های مالی از تحریف بااهمیت بهبود می‌یابد. با این حال، فقدان تردید حرفه‌ای یک مشکل اساسی است. تصمیم‌گیری حرفه‌ای و اخلاقی توسط حسابرس هنگام برخورد با کشف تقلب ضروری است (گریفین^۱، ۲۰۱۷). حسابرسانی که نگرش ذهن پرسشگر و تامل در قضاوت دارند، به طور مستمر در خصوص مدارک و شواهد سوال می‌پرسند و هیچ اظهارنظری را بدون ارزیابی انتقادی شواهد حسابرسی نمی‌پذیرند. درک شخصیت ویژگی است که حسابرسان را ملزم می‌کند نسبت به اعمال و رفتار کارکنان

و در استفاده از تردید حرفه‌ای در ارزیابی شواهد حسابرسی توانایی دارند، بنابراین، حسابرسان با این ویژگی‌های شخصیتی می‌توانند در شرایطی که باید قضاوت کنند موجب ایجاد اعتماد پایدار و انسجام اجتماعی و در نتیجه سلامت اجتماعی می‌شوند. همچنین حسابرسانی که شخصیت باثبات عاطفی دارند، توانایی استفاده از تردید حرفه‌ای را در ارزیابی شواهد حسابرسی و کشف تقلب دارند (صالحی، ۲۰۲۲).

علازمه اهمیت والای تردید حرفه‌ای و توانایی حسابرس در به کارگیری تردید حرفه‌ای و ارزیابی سلامت اجتماعی تاکنون مطالعات اندکی در این زمینه انجام گرفته است. از آنجا که شخصیت حسابرس می‌تواند عامل کلیدی در ارزیابی بی‌طرفانه و دقیق سلامت اجتماعی باشد، اجرای مطالعاتی که تیپ شخصیتی حسابرسان را تحلیل و ارزیابی کند ممکن است با مخالفت حسابرسان و مدیران روبه رو شوند، زیرا این ارزیابی‌ها اغلب به عنوان مداخله در مسائل شخصی تلقی می‌شود. همچنین در بسیاری از سازمان‌ها در ایران به دلیل ضعف فرهنگ مدیریتی و ساختار سازمانی حاکم بر حسابرسی و تمرکز بیشتر بر استانداردهای فنی و دستورالعمل‌های رسمی، کمتر به ویژگی‌های روان‌شناختی یا شخصیتی حسابرسان توجه شده است. بنابراین نتایج این پژوهش، می‌تواند مورد استفاده مدیران و حسابرسان مؤسسات حسابرسی قرار بگیرد تا در نحوه گزینش نیروی خود، معیارهای تیپ شخصیتی حسابرسان نیز در نظر گرفته شود. به علاوه ارائه نتایج به حسابرسان برای به کارگیری تردید حرفه‌ای و افزایش استقلال، کیفیت، دانش و تداوم آن کاربرد دارد. زیرا نظارت کم و قضاوت‌های نادرست، موجب خدشه‌دار شدن اعتبار حرفه و از بین رفتن اعتماد و اطمینان ذینفعان صورت‌های مالی و هم چنین عدم کشف تحریفات با اهمیت و در نهایت منجر به اخذ تصمیم‌های نادرست شده که سلامت اجتماعی را نیز خدشه‌دار می‌کند.

نوآوری این پژوهش استفاده از مفاهیم روانشناسی و سلامت اجتماعی در حسابرسی است. استفاده از تیپ شخصیتی برای تبیین تفاوت‌های فردی در اعمال تردید حرفه‌ای را نشان می‌دهد که پیوند بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتاری حرفه‌ای حسابرسان کمتر مورد توجه بوده است. استفاده از مفهوم سلامت اجتماعی تا کنون در ایران در حوزه حسابرسی در نظر گرفته نشده است و بیشتر تحقیقات سلامت را به عنوان جنبه‌های روانی یا جسمی حسابرسان محدود می‌سازند. ارائه ارزیابی سلامت اجتماعی در این پژوهش می‌تواند به درک بهتر مسئولیت اجتماعی حرفه‌ای حسابرسان کمک کند. بیشتر مطالعات

^۱. Griffin

یا سایر تاکتیک‌های دست‌کاری ضروری است، اما زمانی که تردید حرفه‌ای در سراسر فرآیند حسابرسی استفاده نشود، مشکل‌ساز می‌شود (گلاور و پراویت، ۲۰۱۴). بنابراین ناتوانی حسابرس در کیفیت، استقلال، درک مدیریتی حسابرس و دانش کافی مستقیماً منجر به کاهش کیفیت تردید حرفه‌ای و افزایش احتمال اشتباه در فرآیند حسابرسی می‌شود.

۲-۲- تیپ شخصیتی حسابرس، ناتوانی حسابرس و بکارگیری تردید حرفه‌ای و ارزیابی سلامت اجتماعی

بسیاری از نظریه‌پردازان حسابداری رفتاری اعتقاد به مطالعه شخصیت افراد به‌عنوان عاملی مهم و مؤثر در قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری دارند (نادری و همکاران، ۱۳۹۵). شخصیت بیانگر آن دسته از ویژگی‌های فرد یا افراد است که شامل الگوهای ثابت فکری، عاطفی و رفتاری آن‌ها است (خضری و معنوی‌پور، ۱۳۹۵؛ ملیحی و همکاران، ۱۴۰۰). مدل پنج‌عاملی و ویژگی‌های شخصیتی از پنج رفتار تشکیل شده است. وظیفه شناسی، توافق‌پذیری، روان‌رنجوری، گشودگی و برون‌گرایی که اغلب به صورت مخفف CANOE یا OCEAN مرتب می‌شوند (نورث‌هاوس^۱، ۲۰۱۶).

ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان با عملکرد بهتر یا بدتر آن‌ها در به کارگیری تردید حرفه‌ای تأثیرگذار است. حسابرسانی که وظیفه شناس هستند و ثبات هیجانی دارند به احتمال بیشتری در مواجهه با شواهد متناقض، تحلیل دقیق‌تری انجام می‌دهند و ناتوانی کمتری در قضاوت حرفه‌ای دارند. حسابرسان با شخصیت انعطاف‌پذیر و گشودگی تجربه کمتر دچار سوگیری تاییدی می‌شوند و دیدگاه‌های متفاوتی را در ارزیابی شواهد در نظر می‌گیرند. در مقابل افراد با شخصیت محافظه کار به دلیل ناتوانی در پذیرش دیدگاه‌های مخالف، بیشتر در به کارگیری تردید حرفه‌ای دچار مشکل می‌شوند (پوپوا و چه، ۲۰۱۳).

در یک مطالعه فراگ و الیز (۲۰۱۶) یک ارتباط مثبت بین ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی، انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری در حسابرسان با استفاده از تردید حرفه‌ای یافتند. حسابرسانی که شخصیت برون‌گرا و وظیفه‌شناس دارند، منطقی و قضاوت‌گر هستند و در مواجهه با فشارهای کاری بهتر عمل کرده و کمتر دچار ناتوانی در تصمیم‌گیری می‌شوند و کمتر به سمت تصمیمات احساسی می‌روند، در نتیجه این افراد در حفظ استقلال ذهنی و قضاوت‌های همراه با تردید و شکاکیت نسبت به جمع‌آوری و شواهد حسابرسی توانایی بالایی دارند (یزید و سوریانتو، ۲۰۱۷). انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری حسابرسان به

صاحبکار دارای تردید باشند. حسابرسان با اعتماد به نفس از کار خود مطمئن هستند و می‌توانند از خود در برابر فشار دیگران دفاع کنند. اعتماد به نفس می‌تواند متعاقباً خطر تحریف با اهمیت ناشی از تقلب را در صورت‌های مالی کاهش دهد. حسابرسان با داشتن استقلال این توانایی را دارند که نسبت به پیشنهادهای کارکنان بی‌تفاوت بوده و به راحتی تحت تأثیر اعتقاد یا نظر دیگران قرار نمی‌گیرند (شوستر، ۲۰۲۱). عدم توانایی حسابرس برای کشف تحریف‌های بااهمیت و استفاده از تردید حرفه‌ای ناشی از عوامل بسیاری است. مفهوم استقلال شامل رسیدگی مناسب توسط حسابرس است، زیرا این امر عنصری بسیار مهم برای فرآیندهای حسابرس و درک انطباق با عملکرد استانداردها است (راسل، ۲۰۱۳). حفظ یک تفکر مستقل در طول حسابرسی، حسابرس را تشویق می‌کند تا مانده حساب‌ها را از طریق راه‌هایی که دارای اهمیت هستند بررسی کند. توانایی حسابرس برای حفظ استقلال مؤثر مهم است (تاپالاگل و لین، ۲۰۱۵). کیفیت حسابرس مفهوم دیگری است که در طول فرآیند حسابرسی مورد استفاده قرار می‌گیرد. کیفیت گزارشگری مالی از طریق روابط ساختاریافته و نفوذ حسابرس مستقل بر مشتری پشتیبانی می‌شود (خاشارمه، ۲۰۱۸). درک مدیریتی از قابلیت‌های حسابرس، خطرات حسابرسی، تحریف بااهمیت و شواهد به حسابرس توانایی بیشتری می‌دهد. درک فرآیند تعهد حسابرسی و روش حسابرسان که به حجم کاری میدانی آنها اختصاص داده شده است، به درک مدیریتی حسابرس متکی است (موباکو و دونل، ۲۰۱۸). یزید و سوریانتو (۲۰۱۷) بیان کردند که کمبود دانش یک مشکل اساسی برای حسابرسان در تشخیص ناتوانی حسابرس در استفاده از تردید حرفه‌ای و جلوگیری از وقوع تقلب یا به حداقل رساندن آن دارد. یکی از راه‌حل‌ها برای کاهش بدبینی حسابرس، توانایی مؤسسه حسابرسی در شناخت این عنصر از فرآیند حسابرسی به‌عنوان یک مفهوم ارزشمند و ایجاد برنامه‌های آموزشی در خصوص اهمیت نگرش تردید حرفه‌ای است. ارزیابی‌های حسابرس برای سنجش میزان تردید حرفه‌ای به مؤسسه حسابرسی کمک می‌کند تا حسابرس را با وظیفه مناسب هماهنگ کند (اولسسر، ۲۰۱۸). ناتوانی حسابرس در کشف تقلب مربوط به صاحب‌کار از طریق استفاده از تردید حرفه‌ای برای همسو کردن توانایی‌های خود برای ارائه اطمینان معقول از عاری بودن صورت‌های مالی از تحریف بااهمیت بهبود می‌یابد. با این حال، فقدان تردید حرفه‌ای یک مشکل اساسی است. تصمیم‌گیری حرفه‌ای و اخلاقی توسط حسابرس هنگام برخورد با کشف تقلب

¹ Northhouse

عاملی برای پیشرفت جامعه؛ اعتقاد فرد به قابل تغییر بودن اجتماع در جهت تحقق خواسته‌ها؛ اعتقاد فرد به تاثیر داشتن تشکیلات اجتماعی مانند قانون و دولت در زندگی و اعتقاد فرد به مفید و پربار بودن جامعه برای افراد است. پذیرش اجتماعی: نگرش مثبت به مردم داشتن و درک فرد از خصوصیات افراد جامعه به عنوان یک کلیت و مولفه‌هایی چون موثر دانستن رفتار فرد به جامعه، قابل اعتماد دانستن افراد دیگر، مهربان دانستن مردم، اعتقاد فرد به اهمیت داشتن مشکلات افراد مورد سنجش قرار می‌گیرد. مشارکت اجتماعی: به معنی داشتن چیزهای با ارزش برای ارائه به جامعه است و مولفه‌هایی مانند اعتقاد فرد به داشتن محصولی ارزشمند برای سهام‌شده‌ها در اجتماع، اعتقاد فرد به نتیجه دار بودن کارش در جامعه و اعتقاد فرد در مشارکت مردم مورد سنجش قرار می‌گیرد. انسجام اجتماعی: به معنی داشتن احساس بخشی از جامعه بودن است و مولفه‌هایی چون تعلق داشتن فرد به جامعه مورد توجه دانستن خواسته و ایده فرد توسط سایر افراد در صورت مطرح شدن، جامعه به عنوان منبع آرامش به راحتی فرد، جدی گرفتن خواسته یا ایده فرد توسط جامعه، ارزش قائل شدن سایر افراد اجتماع برای فرد به عنوان یک شخص و احساس نزدیکی کردن نسبت به سایر افراد مورد سنجش قرار می‌گیرد. انطباق اجتماعی: ارزیابی فرد از کیفیت روابطش در جامعه و به اشتراک گذاشتن مشترکات خود با جامعه، انطباق اجتماعی و قابل فهم و پیش بینی بودن جامعه است و مولفه‌هایی چون اعتقاد فرد به بالا بودن درک محققین از پیرامون دنیای اطراف، فهم صحیح فرد نسبت به آنچه که در دنیا پیش خواهد آمد مورد سنجش قرار می‌گیرد (کیبیز، ۲۰۰۴). به اعتقاد کیبیز (۱۹۹۸) سلامت اجتماعی به شرایط و عملکرد بهینه در جامعه اشاره دارد. وجود حسابرسی که ویژگی‌های شخصیتی برونگرا، باثبات عاطفی، وظیفه‌شناس، توافق‌پذیر و منعطف دارند، دارای روابط بین فردی عمیق، گشودگی به تجربه، پایبندی به آیین رفتار حرفه‌ای و حفظ استقلال و تصمیم‌گیری درست و قضاوت‌های آگاهانه می‌باشند و در استفاده از تردید حرفه‌ای در ارزیابی شواهد حسابرسی توانایی دارند، بنابراین حسابرسان با این ویژگی‌های شخصیتی می‌توانند در شرایطی که باید قضاوت کنند، موجب ایجاد اعتماد پایدار و انسجام اجتماعی و در نتیجه سلامت اجتماعی می‌شوند. انطباق‌پذیری اجتماعی نیازمند مهارت‌های همکاری و تفکر مثبت و پشتکار و توجه به جزئیات و همچنین نگاه شکاکانه اما حرفه‌ای به مسائل است و حسابرسی که شخصیت باثبات عاطفی دارند، توانایی استفاده از تردید حرفه‌ای را در ارزیابی شواهد حسابرسی و کشف تقلب

معنی ثبات عاطفی این افراد است و وجود ثبات عاطفی افراد را در تصمیم‌گیری از واکنش‌های غیراخلاقی باز می‌دارد. حسابرسان دارای این ویژگی‌های شخصیتی با حفظ استقلال ذهنی خود ذهن پرسشگری دارند و تا هنگام به دست آوردن نتایج قطعی تصمیم‌گیری نمی‌کنند. حسابرسان با این ویژگی‌های شخصیتی، شکاک هستند و نگرش‌ها، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده و اقدامات شکاکانه با توجه به جستجوی شواهد، زیر سؤال بردن صحت آن و تعلیق قضاوت تا زمانی که جستجو و تحلیل شواهد به پایان برسد، دارند. بنابراین ناتوانی حسابرس در استفاده از تردید حرفه‌ای با شخصیت برونگرا، توافق‌پذیر، انعطاف‌پذیر و وظیفه‌شناس کاهش می‌یابد. حسابرسان روان رنجور کمتر احتمال دارد که ادعاهای مدیریت را به چالش بکشند. این افراد با رفتارهای خودسرانه و همیشه مضطرب نمی‌توانند تصمیمات صحیحی بگیرند و احساسی عمل می‌کنند و توانایی استفاده درست و به موقع از تردید حرفه‌ای برای جمع‌آوری و ارزیابی شواهد حسابرسی را ندارند (براون و گوتیل، ۲۰۲۱).

ارزیابی سلامت اجتماعی توسط حسابرس به فرآیند بررسی و ارزیابی تاثیرات اجتماعی و محیطی یک شرکت اشاره دارد. این ارزیابی معمولا شامل تحلیل نحوه تاثیرگذاری فعالیت‌های یک سازمان بر جامعه، محیط زیست، رفاه کارکنان و سایر ذینفعان است. سلامت اجتماعی شامل توانایی افراد برای ایجاد روابط رضایت‌بخش با دیگران است. همچنین به توانایی افراد برای انطباق راحت با موقعیت‌های مختلف اجتماعی و عملکرد مناسب در موقعیت‌های مختلف مربوط می‌شود. هر یک از این روابط باید شامل مهارت‌های ارتباطی قوی، همدلی با دیگران و احساس مسئولیت باشد. عوامل اجتماعی تعیین‌کننده سلامت، شرایط اقتصادی و اجتماعی است که بر تفاوت‌های فردی و گروهی در وضعیت سلامت تأثیر می‌گذارد. به گفته سازمان جهانی بهداشت تعیین‌کننده‌های اجتماعی می‌توانند مهم‌تر از مراقبت‌های بهداشتی یا انتخاب‌های سبک زندگی بر سلامت تأثیر باشند. فرآیند کار حسابرسی از یک رویکرد بالا به پایین استفاده می‌کند که در آن مدیران ارشد، حسابرسان را بر اساس تجربه و دانش مفروض انتخاب می‌کنند (هپورن^۱، ۲۰۲۰). به منظور ارزیابی سلامت اجتماعی از پنج بعد استفاده می‌گردد که این ابعاد شامل: شکوفایی اجتماعی، پذیرش اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و انطباق اجتماعی است (کیبیز، ۲۰۰۴). شکوفایی اجتماعی: دانستن و اعتقاد داشتن به رشد جامعه به شکل مثبت و مولفه‌هایی چون اعتقاد فرد به اجتماع به عنوان

^۱. Hepburn

بالقوه شد. جنسن و هاردیس^۲ (۲۰۲۰) در پژوهشی از طریق یک آزمون تجربی، به شناسایی تفاوت‌ها و ویژگی‌های شخصیتی که بر تردید حرفه‌ای با نمونه‌ای از ۶۶۳ حسابرس با رتبه حسابرس تا شریک مؤسسات حسابرسی از طریق پرسشنامه پرداخته است. نتایج آنها نشان می‌دهد که تفاوت‌های فردی (جنسیت، تجربه و دانش) با سطوح متفاوتی از تردید حرفه‌ای مرتبط هستند و نیز ویژگی‌های شخصیتی (تعامل‌پذیری، وظیفه‌شناسی، صراحت، خودشیفتگی و روان‌پریشی) با رویکرد نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده در زمینه حسابرسی، نتایج مثبتی را از ارتباط با تردیدگرایی و هنجارهای ذهنی و رفتار ادراک شده نشان می‌دهند.

سواری و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر تیپ‌های شخصیتی حسابرس بر عملکرد حرفه‌ای حسابرسان پرداختند. آن‌ها دریافتند که تیپ‌های شخصیتی (A و B) حسابرس بر عملکرد حرفه‌ای حسابرسان موثر است. اثر تیپ شخصیتی A نسبت به تیپ شخصیتی B بر روی عملکرد حرفه‌ای حسابرسان بیشتر می‌باشد. تیپ‌های شخصیتی پنج وجهی حسابرس بر عملکرد حرفه‌ای حسابرسان موثر است. در نهایت نتایج نشان‌دهنده آن است که از میان تیپ‌های شخصیتی حسابرس (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، تعهد و سازگاری)، تنها روان‌رنجوری بر عملکرد حرفه‌ای حسابرس اثر معنی‌دار دارد. همچنین، علی‌زادگان و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی تأثیر تیپ شخصیتی و اخلاق حرفه‌ای بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده با نقش تردید حرفه‌ای با تعداد نمونه ۳۰۲ حسابرس شاغل در مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که انواع تیپ‌های شخصیتی حسابرسان، اخلاق حرفه‌ای و تردید حرفه‌ای، بر توانایی کشف تقلب در صورت‌های مالی توسط حسابرسان، رابطه مثبت و معناداری دارند. علاوه بر این، در پژوهشی موسوی گوکی و همکاران (۱۴۰۰)، تیپ شخصیتی و تردید حرفه‌ای با استفاده از پرسشنامه شخصیت پنج‌عاملی نئو حسابرسان شاغل در مؤسسات حسابرسی معتمد بورس به عنوان جامعه آماری را مورد بررسی قرار داد نتایج این پژوهش حاکی از آن است که تردید حرفه‌ای متأثر از تیپ شخصیتی است. در نهایت، پاشایی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین رابطه تیپ شخصیتی، تجربه و جنسیت با توانایی کشف تقلب حسابرس و نقش میانجی تردید حرفه‌ای با نمونه‌ای از ۱۵۹ نفر از حسابرسان بخش خصوصی و عمومی پرداخت. نتایج پژوهش نشان می‌دهد

دارند (صالحی و همکاران، ۲۰۲۲). بر اساس نظریه شناخت اجتماعی، خصوصیات فردی از جمله تیپ شخصیتی افراد و ویژگی‌های درونی آنها که برگرفته از عوامل محیطی و اجتماعی است بر نتایج تصمیم‌وی تأثیرگذار است و از آنجا که رفتار افراد می‌تواند بر اجتماع تأثیرگذار باشد، این خصوصیات بر سلامت و انسجام اجتماعی تأثیر می‌گذارد. حمایت اجتماعی با این موضوع در ارتباط است که تا چه حد، کمک دیگران در ایجاد و تقویت رفتارهای خاص تأثیر دارد. موانع محیطی عوامل اجتماعی و ساختاری هستند که به طور مستقیم از تغییر در رفتار جلوگیری می‌کنند و درحقیقت هر چه موانع بیشتر باشد امکان تغییر در رفتار کمتر خواهد بود. برخی از ابعاد شک و تردید حرفه‌ای ممکن است تحت تأثیر خصوصیات فردی حسابرس مانند آموزش، تجربه کاری، دانش و جنسیت، قرار گیرد. نگرش تردید، تابعی از عوامل فردی حسابرسان است، رابطه بین عوامل فردی و تردید حرفه‌ای حسابرسان هنوز در هاله‌ای از ابهام است (یاهویی چن، ۲۰۲۳).

پیشینه تجربی پژوهش

یاهویی چن^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی اثرات ویژگی‌های شخصیتی و تردید حرفه‌ای بر کیفیت حسابرسی با استفاده از یک مدل کمی پرداخت. یافته‌های آن‌ها حاکی از آن است که بین ویژگی‌های شخصیتی «برون‌گرایی» و «تردیدگرایی حرفه‌ای» با کیفیت حسابرسی رابطه‌ی معناداری وجود دارد. همچنین در پژوهشی، صالحی و همکاران (۲۰۲۲)، به بررسی تأثیر تیپ شخصیتی حسابرس بر ارزش‌های فرهنگی و سلامت اجتماعی با مولفه‌های مانند روان‌شناختی از جمله کمال‌گرایی، آینده‌متالی و یادگیری مادام‌العمر بر ارزش‌های فرهنگی و سلامت اجتماعی حسابرسان در عراق پرداخت. نتایج این پژوهش بیانگر آن است که رابطه مثبت و معنادار بین کمال‌گرایی و ارتقای ارزش‌های فرهنگی حسابرسان وجود دارد. علاوه بر این، یافته‌های پژوهش آنها نشان می‌دهد که آینده‌متالی با پیشگیری و ایجاد انگیزه در فعالیتهای مجرمانه و قانونی، ارزش‌های سلامت فرهنگی و اجتماعی را به‌طور مثبت تحت تأثیر قرار می‌دهد و آن را تقویت می‌کند. شوستر (۲۰۲۱) در ناتوانی حسابرس در استفاده از تردید حرفه‌ای با رویکرد کیفی درکنتاکی مورد بررسی قرار داد. در این مطالعه به سه سطح از نقش‌های حسابرسی، تجربه آن‌ها در حسابرسی، سطح تحصیلات و تجربه کلی در نقش فعلی آن‌ها توجه شد. نتایج موجب شناسایی درک مشکلات و عوامل مؤثر در رشد تردید حرفه‌ای و راه‌حل‌های

^۲ . Jensen and Hardys

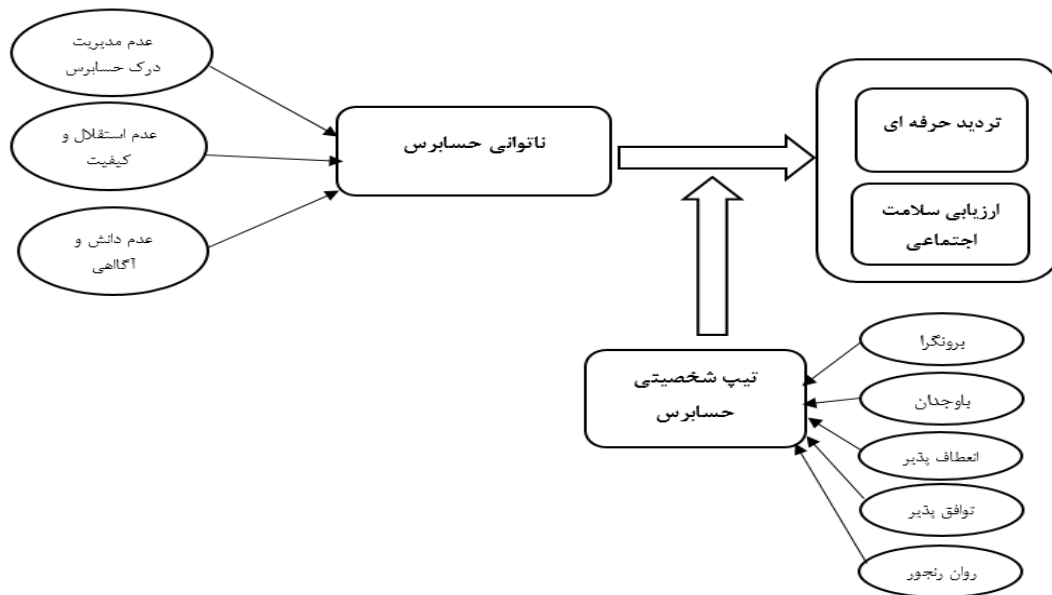
^۱ . Yahoo Chen

تیپ شخصیتی حسابرس بر رابطه‌ی ناتوانی حسابرس و بکارگیری تردید حرفه‌ای اثر تعدیلی دارد. فرضیه سوم پژوهش بر اساس اهمیت ارزیابی مسئولیت‌ها و تاثیرات اجتماعی و محیطی یک شرکت توسط حسابرس به شرح زیر طراحی گردید:

بین ناتوانی حسابرس و ارزیابی سلامت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه چهارم پژوهش به دلیل نقش با اهمیت تیپ شخصیتی حسابرس در ارزیابی سلامت اجتماعی به صورت زیر طراحی گردید وجود حسابرسانی که ویژگی‌های شخصیتی برونگرا، باثبات عاطفی، وظیفه‌شناس، توافق پذیر و منعطف دارند، دارای روابط بین فردی عمیق، گشودگی به تجربه، پایبندی به آیین رفتار حرفه‌ای و حفظ استقلال و تصمیم‌گیری درست و قضاوت‌های آگاهانه می‌باشند و در استفاده از تردید حرفه‌ای در ارزیابی شواهد حسابرسی توانایی دارند.

تیپ شخصیتی حسابرس بر رابطه‌ی بین ناتوانی حسابرس و ارزیابی سلامت اجتماعی تاثیر معناداری دارد. با توجه به مبانی نظری، پیشینه پژوهش و فرضیه‌های طرح گردیده مدل مفهومی پژوهش به صورت ذیل طراحی گردید:

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش (محقق ساخته)

به پرسش‌ها پاسخ می‌دهند و یک واکنش را در برابر مطالب ابراز می‌کنند و نتیجه‌گیری این واکنش داده‌ها و اطلاعاتی است که متغیرهای پژوهش را می‌سازد. پرسشنامه‌های این پژوهش جهت جمع‌آوری داده‌ها از دو بخش تشکیل شده است: بخش

که تیپ شخصیتی شهودی- منطقی و حسی - منطقی در مقایسه با سایر تیپ‌های شخصیتی و تجربه می‌توانند به طور مستقیم و همچنین غیرمستقیم (از طریق متغیر میانجی تردید حرفه‌ای)، اثر مثبت بر توانایی کشف تقلب داشته باشند.

۳- فرضیه‌ها و مدل مفهومی پژوهش

شکل (۱) مدل مفهومی پژوهش حاضر را نشان می‌دهد. در این پژوهش چهار فرضیه مورد بررسی قرار گرفت. فرضیه نخست اشاره به ارتباط معنادار بین ناتوانی حسابرس و بکارگیری تردید حرفه‌ای دارد. طراحی این فرضیه از سوی تئوری تردید حرفه‌ای حمایت می‌شود و به شرح زیر است:

بین ناتوانی حسابرس و بکارگیری تردید حرفه‌ای ارتباط معنادار وجود دارد.

فرضیه دوم پژوهش با توجه به نظریه صفات شخصیت و تاثیر تیپ شخصیتی حسابرس بر اظهار نظر آنها و به کارگیری تردید حرفه‌ای و میزان توانایی در ارزیابی شواهد حسابرسی و با توجه به اینکه تیپ شخصیتی حسابرس می‌تواند ناتوانی وی را در به کارگیری تردید حرفه‌ای تعدیل کند، به شرح زیر تدوین شد:

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش پیمایشی است. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش میدانی (پیمایشی) است که از طریق پرسشنامه است که جامعه آماری از طریق آن

جدول ۱- زیرمقیاس‌های تردید حرفه‌ای

ردیف	زیر مقیاس	گویه	تعداد سوال
۱	جست و جوی دانش	۶ تا ۶	۶
۲	تاخیر قضاوت	۷ تا ۱۱	۵
۳	خودرایی	۱۲ تا ۱۷	۶
۴	ذهن پرسشگر	۱۸ تا ۲۱	۴
۵	اعتماد به نفس	۲۲ تا ۲۵	۴
۶	درک میان فردی	۲۶ تا ۳۰	۵

معیار سلامت اجتماعی: بر اساس رویکرد مورد استفاده در پژوهش صالحی و همکاران (۲۰۲۲) متغیر سلامت اجتماعی با استفاده از پرسشنامه استاندارد کبییز (۲۰۰۴) سنجیده شد. پاسخ پرسش‌ها در این پرسشنامه ۵ متغیر مربوط به سلامت اجتماعی را نشان می‌دهد که شامل انسجام اجتماعی، انطباق اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شکوفایی اجتماعی و پذیرش اجتماعی است. این پرسشنامه دارای ۲۰ سؤال است و جواب هر سؤال به صورت طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم می‌باشد.

معیار تیپ شخصیتی: برای سنجش تیپ شخصیتی حسابرسان در این پژوهش از پرسشنامه پنج عاملی گلدبرگ (۱۹۹۹) استفاده شد. در این پرسشنامه برای ارزیابی هر بعد شخصیت ۱۰ گویه وجود دارد. هر گویه از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود و بنابراین نمره هر گویه بین ۱۰ تا ۵۰ خواهد بود. در این پژوهش منظور از نمره استاندارد شخصیت نمره‌ای است که فرد به سوالات ۵۰ ماده‌ای پرسشنامه گلدبرگ می‌دهد.

یافته‌های پژوهش

به منظور شناخت بهتر جامعه مورد مطالعه بهتر است قبل از تجزیه و تحلیل متغیرهای جمعیت شناختی جامعه مورد مطالعه را مورد بررسی قرار داد. همانطور که در جدول زیر مشاهده می‌گردد، بیشترین فراوانی مربوط به سابقه شغلی سالهای ۲۰-۳۰ و کمترین فراوانی مربوط به سابقه شغلی سالهای ۱۰-۱۵ سال، بیشترین فراوانی مربوط به سابقه ۱۰-۱۵ سال، بیشترین فراوانی مربوط به سابقه شغلی سالهای ۲۰-۳۰ و کمترین فراوانی مربوط به سابقه ۱۰-۱۵ سال، بیشترین فراوانی مربوط به تحصیلات کارشناسی ارشد (۱۰۶) و کمترین فراوانی مربوط به مقطع تحصیلی دیپلم (۱)، بیشترین فراوانی مربوط به سن ۴۰-۵۰ پاسخ دهندگان و کمترین فراوانی مربوط به سن ۵۰-۶۰ پاسخ دهندگان است.

اول شامل سوالاتی در مورد ویژگی‌های جمعیت شناختی جامعه آماری در زمینه جنسیت، تحصیلات، سمت شغلی، سن و تجربه کاری است و بخش دوم پرسشنامه‌های پژوهش حاضر شامل گویه‌هایی در مورد متغیرهای پژوهش یعنی ناتوانی حسابرس، تردید حرفه‌ای، سلامت اجتماعی و ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان می‌باشد.

جامعه آماری این پژوهش سرپرستان، مدیران و شرکای مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران است. به دلیل نامحدود بودن جامعه آماری برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران زیر استفاده شده است:

رابطه ۱

$$n = \frac{\frac{Z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{Z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

در رابطه فوق: n حجم نمونه $za2$ مقدار نرمال استاندارد یعنی عدد $p, 2/86$ نسبت موفقیت که برابر است با $0/5$ و $d2$ خطای برآوردی نمونه که برابر است با 5 درصد است. با استفاده از این رابطه تعداد کل پرسشنامه‌هایی که باید توزیع شود 214 بود اما در نهایت پرسشنامه‌های ارسالی از طریق سامانه‌های مجازی و ایمیل، تعداد 112 پرسشنامه جمع‌آوری شد.

متغیرهای پژوهش

متغیرهای این پژوهش شامل متغیر مستقل، متغیرهای وابسته و تعدیلی است که به شرح زیر قابل اندازه‌گیری است:

معیار ناتوانی حسابرس: ناتوانی حسابرس به مجموعه ویژگی‌های حسابرس گفته می‌شود که به دانش و تخصص حسابرس، استقلال، تجربه و ... بستگی دارد. ناتوانی حسابرس به عنوان متغیر مستقل این پژوهش از طریق پرسشنامه استاندارد تیفانی (۲۰۲۱) کمی‌سازی می‌شود. این پرسشنامه شامل 15 گویه است و از مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای استفاده می‌کند.

معیار تردید حرفه‌ای: این متغیر با استفاده از پرسشنامه هرت (۲۰۱۰) که دارای شش بعد جستجوی دانش، وقفه در قضاوت، خودرایی، ذهن پرسشگر، اعتماد به نفس و درک میان فردی می‌باشد، اندازه‌گیری شد که این پرسشنامه شامل 30 گویه بوده و با مقیاس طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای اندازه‌گیری شد. زیرمقیاس‌های تردید حرفه‌ای حسابرس به صورت زیر است:

بیشترین فراوانی مربوط به پاسخ دهندگان مرد (۹۵) و کمترین فراوانی مربوط به پاسخ دهندگان زن (۱۷) است. توصیف متغیرهای پژوهش با توجه به جدول ۳ شاخص های توصیفی برای متغیرهای اصلی می‌باشد.

جدول ۲- متغیرهای جمعیت شناختی پژوهش

شرح	جنسیت		سن			تحصیلات			تجربه			سمت شغلی	
	مرد	زن	۲۰-۳۰	۳۰-۴۰	۴۰-۵۰	۵۰-۶۰	کارشناسی ارشد	کارشناسی دکتری	۱۰-۱۵	۱۵-۲۰	۲۰-۳۰	حسابرس یا کمک حسابرس	مدیر یا شریک حسابرسی
فراوانی	۹۵	۱۷	۱۴	۲۷	۵۴	۱۷	۴۴	۲۸	۱۷	۴۰	۲۳	۴۸	۴۱
درصد فراوانی	۸۴/۸	۱۵/۲	۱۲/۵	۲۴/۱	۴۸/۲	۱۵/۲	۳۹/۳	۲۵/۰	۳۵/۷	۴۹/۱	۲۰/۵	۴۲/۹	۳۶/۶
جمع	۱۰۰				۱۰۰			۱۰۰					۱۰۰

جدول ۳- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
ناتوانی حسابرِس	۳/۵۰	۴	۲	۰/۳۹۱
تردید حرفه ای	۳/۰۴	۴	۱	۱/۲۵۶
سلامت اجتماعی	۳/۲۵	۴	۱	۱/۱۱۶
تیپ شخصیتی حسابرِس	۳/۸۹	۵	۳	۰/۵۷۳

داده‌های پژوهش با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری مبتنی بر روش حداقل مربعات جزئی از طریق نرم‌افزار Smart PLS نسخه ۳ تجزیه و تحلیل شد. در این پژوهش، به منظور سنجش روایی پرسش‌نامه، از روش روایی نمادی (ظاهری) استفاده شد. بدین‌صورت که پرسش‌نامه پس از تدوین در اختیار تعدادی از اساتید محترم و همچنین تعدادی از خبرگان قرار گرفت و پس از دریافت پیشنهادها و نظرهای اصلاحی، اعمال آن‌ها و در نهایت تأیید نهایی توسط اساتید محترم، برای ارائه به نمونه آماری مهیا گردید. پایایی پرسشنامه با استفاده از دو شاخص ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) مورد بررسی قرار گرفته است و نتایج نشان داده است که کلیه مقادیر پایایی ترکیبی و ضریب آلفای کرونباخ بالای ۰/۷ می‌باشد در نتیجه پایایی ابزار تأیید گردید.

آزمون فرضیه‌های پژوهش

یک مدل معادلات ساختاری از دو مؤلفه تشکیل شده است: یک مدل ساختاری که ساختار علی بین متغیرهای پنهان را مشخص می‌کند و یک مدل اندازه‌گیری که روابطی بین متغیرهای پنهان و متغیرهای مشاهده شده را تعریف می‌کند. در ابتدا برای کلیه متغیرهای تحقیق یک ماتریس همبستگی آورده شده است. در ادامه شاخص‌های برازش مدل آورده شده است و در نهایت فرضیه‌های تحقیق بر اساس مدل معادلات ساختاری واریانس محور و با استفاده از نرم‌افزار PLS SMART تجزیه و تحلیل شده‌اند. استفاده از PLS در تحلیل داده‌ها طی دو مرحله انجام می‌شود. در مرحله اول به بررسی برازش مدل پیشنهادی و ایجاد اصلاحات (احتمالی) در آن می‌پردازد. مرحله دوم فرضیه‌های تحقیق را بررسی می‌کند.

جدول ۴- پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ

متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی
ناتوانی حسابرِس	۰/۹۶۵	۰/۹۲۱
تردید حرفه ای	۰/۹۲۲	۰/۹۲۷
سلامت اجتماعی	۰/۸۵۹	۰/۹
تیپ شخصیتی حسابرِس	۰/۹۸۴	۰/۹۸۴

در این پژوهش برای بررسی روایی پرسشنامه ها همچنین از روایی همگرا استفاده شد. میانگین واریانس‌های استخراجی (AVE)^۱ هر مؤلفه نیز باید بزرگتر از ۰/۵ باشد. میانگین واریانس‌های استخراجی از میانگین مجموع مجذورات تک تک بارهای عاملی بدست می‌آید.

همانطور که در ۶ بالا نشان داده شده است تمامی مقادیر میانگین واریانس‌های استخراجی از مقدار ۰/۵ بالاتر هستند، در نتیجه روایی همگرا نیز تأیید گردید.

برای برازش مدل درونی از ضریب تعیین (R^2)، اندازه اثر (F^2)، معیار پیش بینی کننده‌ی Q^2 و ضرایب مسیر استفاده شد. در جدول زیر مقادیر مربوط به ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده آورده شده است که از مقادیر مطلوب استاندارد بسیار بالاتر می‌باشند.

بررسی برازش مدل پیشن‌هادی طی سه مرحله انجام می‌شود. مرحله اول به بررسی مدل بیرونی (یا مدل اندازه گیری)، مرحله دوم به بررسی مدل درونی (یا مدل ساختاری) و مرحله آخر به بررسی مدل کلی تحقیق اختصاص دارد. نتایج این مراحل به تفکیک در ادامه ارائه گردیده است.

روایی تشخیصی نیز با استفاده از شاخص فورنل و لارکر به این صورت است که یک متغیر پنهان در مقایسه با سایر متغیرهای پنهان، باید پراکندگی بیشتری را در بین مشاهده پذیرهای خود یا به عبارت بهتر سؤالات خود داشته باشد، یعنی مقادیر بر روی قطر اصلی از کلیه مقادیر سطر و ستون متناظر خود بیشتر باشند.

همانطور که جدول ۵ نشان داده است کلیه مقادیر روی قطر اصلی بیشتر از سطر و ستون متناظر هستند بنابراین روایی تشخیصی نیز تأیید گردید و در نهایت مشخص شد که مدل بیرونی دارای برازش مطلوبی می‌باشد.

جدول ۵- روایی تشخیصی

نام متغیر	ناتوانی حسابرس	تردید حرفه ای	سلامت اجتماعی	تیپ شخصیتی حسابرس
ناتوانی حسابرس	۰/۹۷۲			
تردید حرفه ای	۰/۹۷۹	۰/۹۶۵		
سلامت اجتماعی	۰/۹۷۹	۰/۹۸۶	۰/۹۶۹	
تیپ شخصیتی	۰/۹۶۳	۰/۹۸۳	۰/۹۸۶	۰/۹۶۶

جدول ۶- نتایج میانگین واریانس‌های استخراجی (AVE)

نام متغیر	(AVE)
ناتوانی حسابرس	۰/۹۳۴
تردید حرفه ای حسابرس	۰/۹۳۸
سلامت اجتماعی	۰/۹۳۸
تیپ شخصیتی حسابرس	۰/۹۴۰

جدول ۷- مقادیر ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده

نام متغیر	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده
تردید حرفه ای	۰/۷۰۷	۰/۷۰۰
سلامت اجتماعی	۰/۶۷۲	۰/۶۶۶

و پژوهشگران تاکید کرده‌اند در صورتی که این شاخص مقداری بالاتر از صفر داشته باشد قابل قبول می‌باشد و هرچه به یک نیز نزدیکتر گردد نشان از توان پیش‌بینی کنندگی بالای آن است. در جدول (۹) مقادیر این شاخص ارائه شده است. متغیرهای

شاخص دیگری که در این مرحله مورد بررسی قرار می‌گیرد شاخص توان پیش بینی کنندگی Q^2 مدل می‌باشد که درصد واریانس شاخص‌ها را در بین سایر شاخص‌های یک متغیر نشان می‌دهد. Q^2 بالا نشان دهنده قدرت پیش بینی بالای مدل است. برای این شاخص مقدار برشی جهت بررسی آن تعیین نشده است

^۱ - Average Variance Extracted

حسابرس با ارزیابی سلامت اجتماعی بر اساس سطح معناداری کمتر از ۵ درصد ارتباط معناداری دارد و در نهایت فرضیه چهارم مورد تایید واقع نشد، زیرا سطح معناداری این فرضیه بیش از ۵ درصد است.

همانطور که در شکل ۲ می بینیم سطح معناداری فرضیه های اول تا سوم کمتر از ۵ درصد و سطح معناداری فرضیه چهارم بیش از ۵ درصد است که نشان می دهد فرضیه چهارم مورد تایید قرار نگرفت.

تردید حرفه ای و ارزیابی سلامت اجتماعی به عنوان متغیرهای وابسته توان پیش بینی کنندگی بالایی دارند.

مطابق با نتایج آزمون فرضیه های پژوهش و مدل معادلات ساختاری P-value، نتایج حاکی از آن است که ناتوانی حسابرس و تردید حرفه‌ای ارتباط معنادار با یکدیگر دارند و فرضیه اول مورد پذیرش است. فرضیه دوم با سطح معناداری ۰/۰۰۰ تاثیر معنادار تیپ شخصیتی را بر ارتباط بین ناتوانی حسابرس و تردید حرفه ای حسابرس نشان می‌دهد. در فرضیه سوم ناتوانی

جدول ۸- معیار شاخص توان پیش بینی کننده‌گی Q^2

نام متغیر	$Q^2 (=1-SSE/SSO)$
تردید حرفه ای	۰/۷۹۷
سلامت اجتماعی	۰/۷۴۵

جدول ۹- نتایج آزمون فرضیه ها

مسیر	ضریب	انحراف استاندارد	t-value	سطح معناداری
ناتوانی حسابرس ← تردید حرفه ای	-۰/۱۳۲	۰/۰۴۴	-۳/۰۰	۰/۰۰۰
تیپ شخصیتی*ناتوانی حسابرس ← تردید حرفه ای	۰/۸۲۶	۰/۰۸۵	۹/۶۶	۰/۰۰۳
ناتوانی حسابرس ← ارزیابی سلامت اجتماعی	۰/۶۳۴	۰/۱۱۱	۵/۷۳۴	۰/۰۰۰
تیپ شخصیتی*ناتوانی حسابرس ← تردید حرفه ای	۰/۰۳۷	۰/۰۹۹	۰/۳۷۹	۰/۲۱۳

اختلاف بین داده‌ها) استفاده شد. که نتایج آن‌ها در جدول ۱۰ نشان داده شده است.

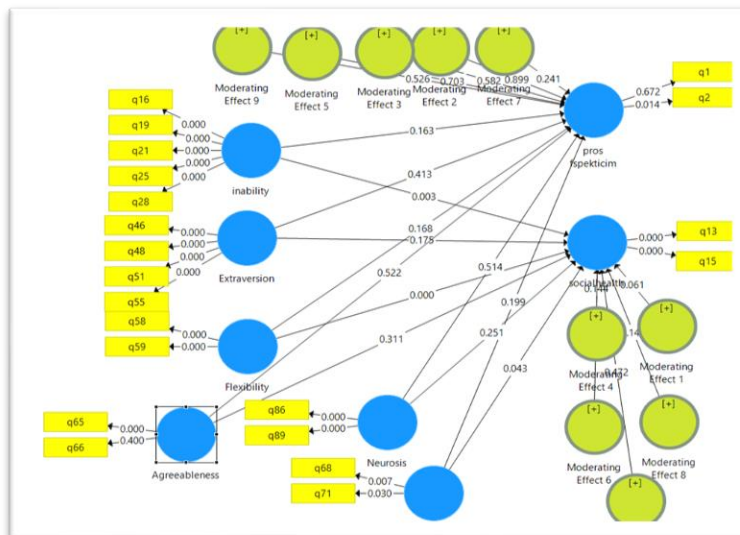
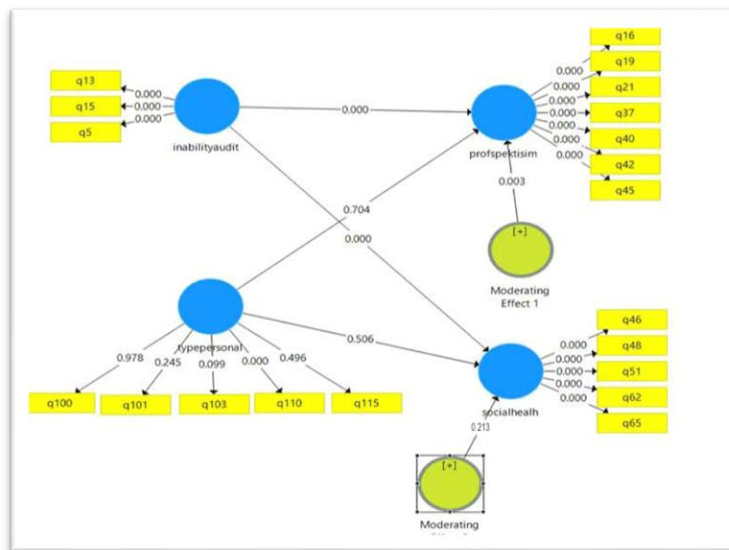
همانطور که در جدول ۱۰ مشخص است کلیه مقدار به دست آمده برای شاخص‌های برازش در حد قابل قبولی می‌باشند بر این اساس برازش کلیت مدل تأیید گردید. حال به آزمون فرضیه‌های تحقیق پرداخته می‌شود.

شاخص برازش مدل

این شاخص بررسی می‌کند که آیا شاخص‌های مشاهده شده به درستی متغیرهای مکنون را اندازه گیری می‌کنند. شاخص برازش مدل به صورت جدول زیر می باشد برای برازش کلیت مدل از سه شاخص rms Theta ، NFI و SRMR (معیار میانگین

جدول ۱۰- شاخص‌های برازش مدل

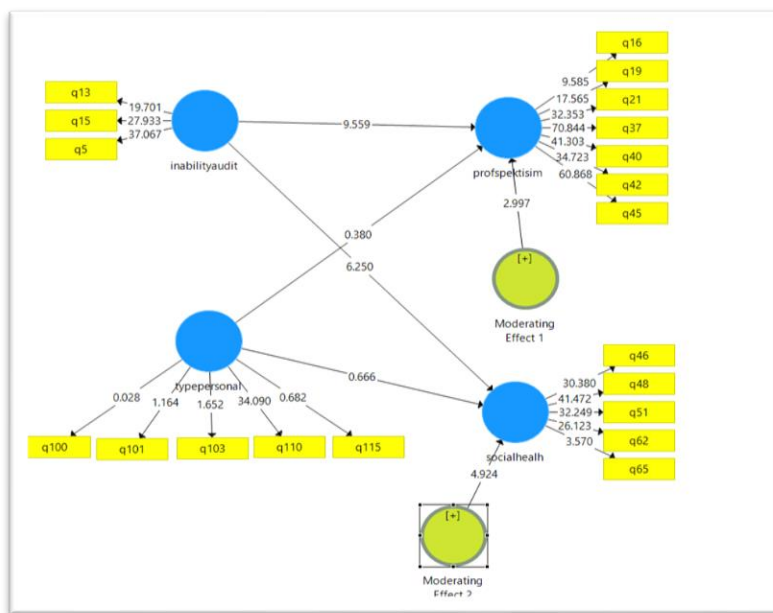
شاخص‌های برازش	کمیت	مقدار مطلوب
شاخص SRMR	۰.۰۷۳	کمتر از ۰/۰۸
شاخص rms Theta	۰.۰۹۹	کمتر از ۰/۱۲
شاخص NFI	۰.۹۲	بیشتر از ۰/۹

شکل ۲. مدل معادلات ساختاری مبتنی بر P-Value

که نشان دهنده اثر منفی و معنادار بر ناتوانی حسابرس است. یعنی افراد موافقت‌پذیر، کمتر دچار ناتوانی می‌شوند. روان‌رنجوری نیز اثر منفی و معنادار دارد (ضریب = -۰/۰۹۷ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ است. در مدل، متغیرهای تعدیل‌گر تعریف شده‌اند که بسیاری از آن‌ها با مقدار P برابر با ۰.۰۰۰ دارای اثر معنادار هستند. این امر بیانگر آن است که نقش تعدیل‌گر می‌تواند شدت و جهت رابطه‌ی بین متغیرهای شخصیتی و ناتوانی را تغییر دهد.

در مدل معادلات ساختاری مبتنی بر p-value معناداری فرضیه‌های پژوهش را نشان می‌دهد و زیرمتغیرهای تیپ شخصیتی به صورت جداگانه ارائه شده است که برون‌گرایی با ضریب مسیر ۰/۵۱۴ و ۰/۰۰۰، تأثیر مثبت و معنادار بر ناتوانی و مسئولیت اجتماعی دارد. این بدان معناست که با افزایش سطح برون‌گرایی، میزان ناتوانی حسابرس نیز افزایش می‌یابد. بی‌ثباتی نیز با ضریب ۰/۴۱۱ و ۰/۰۰۳، رابطه‌ی مثبت و معنادار با ناتوانی حسابرس دارد. موافقت‌پذیری دارای ضریب مسیر -۰/۳۴۲ و ۰/۰۰۰ بوده

شکل ۳- مدل معادلات ساختاری مبتنی بر T-value

اجتماعی، نگرش تردید حرفه‌ای تابعی از عوامل فردی حسابرسان است.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تیپ شخصیتی حسابرس ارتباط ناتوانی حسابرس را در به کارگیری تردید حرفه‌ای تعدیل می‌کند. تیپ شخصیتی می‌تواند تعیین کند که آیا این ناتوانی به کاهش یا افزایش تردید حرفه‌ای منجر می‌شود. مثلاً حسابرسان با تیپ شخصیتی دارای انعطاف و توافق پذیری ممکن است در شرایط ناتوانی همچنان تردید حرفه‌ای خود را حفظ کنند. تاثیر تیپ شخصیتی ممکن است کمتر مشهود باشد زیرا در شرایط عادی احتمال به کارگیری تردید حرفه‌ای به صورت طبیعی بیشتر خواهد بود. به بیان ساده تیپ شخصیتی منعطف و برون‌نگرا ممکن است باعث شود که حتی در شرایط ناتوانی، حسابرس تردید حرفه‌ای خود را حفظ کند و تیپ شخصیتی روان رنجور ممکن است تاثیر ناتوانی را تشدید کند و باعث کاهش تردید حرفه‌ای شود. بنابراین تیپ شخصیتی به عنوان یک فیلتر عمل می‌کند که نحوه تاثیرگذاری ناتوانی حسابرس بر به کارگیری تردید حرفه‌ای را تغییر می‌دهد.

فرضیه سوم: بین ناتوانی حسابرس و ارزیابی سلامت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه چهارم: تیپ شخصیتی حسابرس بر رابطه‌ی بین ناتوانی حسابرس و ارزیابی سلامت اجتماعی تاثیر معناداری دارد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ناتوانی حسابرس و ارزیابی سلامت اجتماعی ارتباط معناداری دارد اما تیپ

۷- نتیجه‌گیری و بحث

پژوهش حاضر به بررسی نقش تعدیلی تیپ شخصیتی حسابرس بر ارتباط ناتوانی حسابرس با به کارگیری تردید حرفه‌ای و ارزیابی سلامت اجتماعی پرداخت. به همین منظور چهار فرضیه به این هدف بررسی شد:

فرضیه اول: بین ناتوانی حسابرس و بکارگیری تردید حرفه‌ای رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: تیپ شخصیتی حسابرس بر رابطه بین ناتوانی حسابرس و بکارگیری تردید حرفه‌ای تاثیر معناداری دارد.

نتایج فرضیه اول پژوهش نشان می‌دهد که ناتوانی حسابرس ارتباط معناداری با به کارگیری تردید حرفه‌ای دارد. از آنجا که مسئولیت هر حسابرس، حفظ نگرش تردید حرفه‌ای در طول فرآیند حسابرسی است. تردید حرفه‌ای مانند قضاوت حرفه‌ای باید در طول حسابرسی اعمال شود. حفظ تردید حرفه‌ای در طول حسابرسی به حسابرس این امکان را می‌دهد که خطرات ناشی از نادیده گرفتن شرایط غیرعادی و تعمیم بیش از حد مشاهدات حسابرسی در هنگام نتیجه‌گیری، یا استفاده از مفروضات نامناسب در تعیین ماهیت زمان بندی و وسعت روش‌های حسابرسی و ارزیابی نتایج آن را کاهش دهد. تصمیم‌گیری حسابرس با تردید حرفه‌ای مربوط به عناصر حسابرسی، مانند حفظ مستند سازی و برقراری کنترل‌های داخلی، کارایی و دقت را با گزارش دهی بهبود می‌بخشد. بر اساس نظریه شناخت

استفاده از تردید حرفه‌ای و به دست آوردن مهارت‌های لازم در حسابرسی از آموزش‌های لازم به صورت مستمر استفاده کنند. همچنین به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود که به بررسی عوامل موثر بر ناتوانی حسابرس در به کارگیری تردید حرفه‌ای و رتبه بندی تفسیری این عوامل با استفاده از رویکرد منطق شهودی بپردازند.

فهرست منابع

برادران حسن زاده، رسول؛ فتاحی اصل، بهرام و ابوالحسن زاده، سودا (۱۳۹۲). بررسی تأثیر تیپ‌های شخصیتی حسابرسان بر محتوای گزارش حسابرسی. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۲ (۶)، ۸۹-۱۰۰.

پاشائی فشتالی، محمد، آزادی، کیهان، وطن‌پرست، محمدرضا (۱۴۰۰). مطالعه رابطه تیپ شخصیتی، تجربه و جنسیت با توانایی کشف تقلب حسابرس با نقش میانجی شک و تردید حرفه‌ای، *پیشرفت‌های حسابداری*، ۱۳ (۱)، ۶۷-۱۰۰.

خضری، ستاره و معنوی‌پور، داوود (۱۳۹۵). ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه شخصیت هگزاکو در میان دانش‌آموزان. *شفای خاتم*، ۴ (۴)، ۶۰-۵۰.

سواری، سمیرا؛ امیری، هوشنگ و خدامرادی، محمد (۱۴۰۲). بررسی تأثیر تیپ‌های شخصیتی حسابرس بر عملکرد حرفه‌ای حسابرسان. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۱۲ (۱)، ۴۴۶-۴۲۷.

علی زادگان، لیلا، صمدی لرگانی، محمود، ایمنی محسن (۱۴۰۱). تأثیر تیپ شخصیتی و اخلاق حرفه‌ای بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه ریزی شده با نقش تردید حرفه‌ای. *پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، پیاپی ۵۴.

ملیحی شجاع، رادمان؛ لشگری، زهرا و خسروی‌پور، نگار (۱۴۰۰). ارائه الگوی تأثیر ضعف کنترل‌های داخلی بر خطر حسابرسی با تأکید بر نقش تعدیل‌کنندگی تیپ‌های شخصیتی. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۱۰ (۳۸)، ۴۳۸-۴۲۷.

موسوی گوکی، سید علی، غنایی چمن آباد، علی، باقرپور ولاشانی، محمد علی، صالحی، مهدی (۱۴۰۰). تیپ شخصیتی و تردید حرفه‌ای: آیا واقعاً حسابرسان مستقل رفتار می‌کنند؟ حسابداری ارزشی و رفتاری، ۱۲، ۱۶۵-۱۲۶.

نادری، سپیده؛ بنی طالبی دهکردی، بهاره و غضنفری، احمد (۱۳۹۵). بررسی تیپ‌های شخصیتی A,B,C,D

شخصیتی حسابرس هیچ نقشی در ارتباط ناتوانی حسابرس و ارزیابی سلامت اجتماعی ندارد. ویژگی‌های شخصیتی و فردی بر نوع و شیوه کار حسابرس و توانایی و مهارت وی در ارزیابی شواهد حسابرسی و کشف تحریفات با اهمیت تأثیر می‌گذارد. حسابرسانی که سطح بالایی از حضور اجتماعی را احساس می‌کنند، نسبت به حسابرسانی که سطح پایینی از حضور اجتماعی را احساس می‌کنند، تردید حرفه‌ای بیشتری از خود نشان می‌دهند. همچنین مطالعات نشان داده است که افزایش سلامت اجتماعی در نهایت می‌تواند فواید منجر به افزایش بهره‌وری، امید به زندگی و ارتقای شاخص توسعه انسانی جوامع شود. تسهیل و تثبیت هنجارها و باورهای صحیح فرهنگی تعیین‌کننده سلامت در نتیجه برنامه‌ریزی برای ارتقای سلامت اجتماعی می‌تواند بر سلامت جسمی و روانی تأثیر مثبت بگذارد. وظایف حسابرسی از نظر پیچیدگی متفاوت است و در سطح حضور اجتماعی مورد نیاز متفاوت است. از دلایل احتمالی رد فرضیه چهارم می‌توان گفت که ارزیابی سلامت اجتماعی ممکن است بیشتر به عوامل محیطی، فرهنگی یا خط مشی‌های سازمانی مرتبط باشد و نه ویژگی‌های فردی یا تیپ شخصیتی حسابرس. اگر ناتوانی حسابرس عمدتاً فنی یا ادراکی باشد تأثیر مستقیم آن بر ارزیابی سلامت اجتماعی ممکن است کم رنگ شود. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش شوستر (۲۰۲۲) مطابقت و با پژوهش‌های صالحی و همکاران (۲۰۲۲) و موسوی گوکی و همکاران (۱۴۰۰) مغایرت دارد. به استناد یافته‌های پژوهش حاضر به حسابرسان توصیه می‌شود با توجه به نقش اساسی تردید حرفه‌ای و الزام توانایی‌شان در به کارگیری آن، از وجود هر گونه اختلال در استقلال و کیفیت حسابرسی جلوگیری کنند تا از کشف تحریف با اهمیت و تقلب به خوبی عمل کنند. دانش و فناوری در طول زمان در حال تغییر بوده لذا حسابرسان نیز باید در طول زمان دانش و علم خود را به روز نموده و توانایی شخصی خود را در جهت تکامل تغییرات فناوری، برای برآوردن خواسته‌ها و نیازهای شغلی، افزایش دهند و استانداردها را باید استانداردهای رفتار حرفه‌ای جدیدتری را وضع کنند. به مدیران پیشنهاد می‌گردد که به منظور هماهنگی و رهبری گروه حسابرسی، دانش خود را ارتقا داده و همواره رعایت تردید حرفه‌ای را در کل عملیات حسابرسی، مدیریت و رهبری نمایند. با توجه به نقش پر اهمیت تیپ‌های شخصیتی حسابرس در ارتباط با مهارت و توانایی حسابرس در استفاده از تردید حرفه‌ای برای ارزیابی شواهد حسابرسی و کشف تحریف‌های با اهمیت صورت‌های مالی، به موسسات حسابرسی پیشنهاد می‌گردد. در استخدام کارکنان خود با استفاده از آزمون‌های شخصیتی به شخصیت آن‌ها پی ببرند و در ایجاد شخصیت‌های تأثیرگذار در

- Skepticism Continuum. Current Issue In Auditing, Vol.8 Issue 2
- Hurt, R., Brown-Liburd, H., Earley, C., & Krishnamoorthy, G. (2013). Research on Auditor Professional Skepticism: Literature Synthesis and Opportunities for Future Research. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 32: 45-97.
- Hurt, R., Eining, M., & Plumlee, R. (2008). Professional Skepticism: Skills and Traits of Auditor. *Accounting Horizons*, 22(2), 145-160.
- Hepburn, Peter; Louis, Renee; Desmond, Matthew (2020). "[Racial and Gender Disparities among Evicted Americans](#)". *Sociological Science*. 7: 659. [doi:10.15195/v7.a27](https://doi.org/10.15195/v7.a27).
- Illiano, G. (2012). Are CFOs better served with principles-based accounting standards? *Financial Executive*, 28(8), 24-27. <https://go.gale.com/ps/i.do?id=GALE%7CA367725764&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=08954186&p=AONE&sw=w>
- Khan, K. A., & Ali, T. (2020). Advertising expenses and sales incentives impact on financial performance of FMCG industry. *Journal of Finance, Accounting and Management*, 27-13. <https://gsmi-ijgb.com/wp-content/uploads/JFAM-V11-N2-P02-Kawish-Khan-Financial-Performance.pdf>
- Keyes Corey L & Shapiro Adam D. (2004) Social Well-Being in the United States: A Descriptive Epidemiology. In Brim, Orville Gilbert; Ryff, Carol D.; and Kessler, Ronald C. (Eds) *How Healthy Are We? A National Study of Well-Being at Midlife*. U.S. University of Chicago Press.
- keyes clm. (1998). Social well-being. *Social psychology quarterly*. 61 (2): 121-40.
- McCrae, R. R. and P. T. Costa Jr. (1997). Personality Trait Structure as A Human Universal. *The American Psychologist*, 52, 509-516.
- Mubako, G., & O'Donnell, E. (2018). Effect of fraud risk assessments on auditor skepticism: Unintended consequences on evidence evaluation. *International Journal of Auditing*, 22 (1), 55-64. <https://doi.org/10.1111/ijau.12104>
- Popova, v & Cheh, j, (2013). The Effects of Auditor personality on Skepticism and Judgment. *Behavioral Research in Accounting*.
- [Salehi, M., Aljhlani, A.K. and Shafeeq Nimr Al-Maliki, H.](#) (2022a), "The effect of auditors' psychological characteristics on cultural values and social health". [Management Research Review](#), Vol. 46 No. 4, pp. 485-507.
- Salehi, M., Zimon, G., Hashim, H. A., Jędrzejczak, R., & Sadowski, A. (2022b). Accounting Quality and Audit Attributes on the Stock Price Crashes in an Emerging Market. *Risks*, 10(10), 195. <https://doi.org/10.3390/risks10100195>.
- Schuster, T.D. (2021). Auditor inability to use professional skepticism. Dissertation for the Degree of Doctor of Business Administration, Liberty University, School of Business.
- Tepalagul, N., & Lin, L. (2015). Auditor independence and audit quality: A literature review. *Journal of*
- حسابرسان بر محتوای گزارش حسابرسی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۲۰، ۸۶-۷۱.
- [Albavat, I.E., & Al-hajya, M.](#) (2021). The Relationship Between Internal Auditors' Personality Traits, Internal Audit Effectiveness, and Financial Reporting Quality: Empirical Evidence from Jordan. [The Journal of Asian Finance, Economics and Business](#), 6: 797-808.
- Albičić, P.S. (2014). Professional Skepticism of Auditors and Risk of Fraudulent Financial Reporting, *Journal of Accounting and Management*, page 5.
- Allport, G.W. (1998). The historical background of social psychology. In G. Lindzey & E. Aronson (Eds.), *The handbook of social psychology*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0195213768.
- Baumann, M. (2012). Remarks Concerning PCAOB Developments presented at the AICPA Conference on Current SEC and PCAOB Developments, December 4, Washington, DC, http://pcaobus.org/News/Speech/Pages/12042012_AICPA.aspx
- Braveman, P., & Gottlieb, L. (2021). The social determinants of health: it's time to consider the causes of the causes. *Public health reports*, 129(1_suppl2), pp.19-31.
- Costa, P.T. & R.R. McCrae. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) and NEO Five Factor Inventory (NEO-FFI): Professional manual. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources. Dirsmith, M. & M. Covalesski. 1985
- Françs, Th. (2015). "When readability meets computational linguistics: a new paradigm in readability", *Revue française de linguistique appliquée*
- Farag, M. S., & Elias, R. Z. (2016). The relationship between accounting students' personality, professional skepticism and anticipatory socialization. *Accounting Education*, 25(2), 124-138. <https://doi.org/10.1080/09639284.2015.1118>
- Fritsch, M., & Rusakova, A. (2010). Personality Traits, Self-Employment, and Professions. SSRN Electronic Journal. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1736576.
- Griffin, M. P. (2017). Auditing: A quick study reference tool. *QuickStudy Reference Guides* Mubako, G., & O'Donnell, E. (2018). Effect of fraud risk assessments on auditor skepticism: Unintended consequences on evidence evaluation. *International Journal of Auditing*, 22, 25-65.
- Glover & Prawitt. (2014). —Enhancing Auditor's Professional Skepticisms: The Professional Skepticism Continuum. *Current Issue In Auditing*, 8(2).
- Gregory, Ch.A.; Coleman-Jensen, A. (2017). "Food Insecurity, Chronic Disease, and Health Among Working-Age Adults". ERR. U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service. 235.
- Glover & Prawitt. (2014). —Enhancing Auditor's Professional Skepticisms: The Professional

- Accounting, Auditing & Finance, 30(1), 101–121. <https://doi.org/10.1177/0148558X14544505>
- Yazid, H., & Suryanto, T. (2017). IFRS, professional auditor skepticism, conflict agency to prevention of fraud and investor confidence level. *International Journal of Economic Perspectives*, 11(1), 250–259.

Accounting Knowledge & Management Auditing

Vol. 16/ No. 64/ Winter 2027

Auditor inability, the Use of Professional Skepticism, and the Assessment of Social Health: moderating role of the auditor's personality type

Mohammad Amin Payam

PhD Student in Accounting; University of Mazandaran, Babolsar, Iran

Am.p2007@yahoo.com

Yahya Kamyabi

Professor, Department of Accounting, University of Mazandaran, Babolsar, Iran (Corresponding Author)

y.kamyabi@umz.ac.ir

Esfandiar Malekian

Professor, Department of Accounting, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

e.malekian35@yahoo.com

Abstract

Auditors should have a questioning attitude and behavior in their evaluation process and always use professional skepticism. Inability to use professional skepticism can have consequences for auditors or audit firms. Auditors should also be capable of assessing social health, which can be affected by their personality traits. Therefore, this study seeks to examine the moderating role of the auditor's personality type on the effect of the auditor's inability to use professional skepticism and assess social health. To achieve this goal, 112 supervisors, managers, and partners of audit firms that are members of the Iranian Society of Certified Public Accountants in 2024 were selected as samples and the questionnaire was sent to them via email, virtual networks, and other methods. Data related to the research variables were analyzed through structural equations based on the partial least squares method using Smart PLS software. The findings of the study indicate that auditor incompetence affects the use of professional skepticism and auditor incompetence leads to a decrease in the social health assessment of auditors. In addition, the auditor's personality type improves the relationship between auditor incompetence and the use of auditor professional skepticism, in fact, the auditor's personality type causes competent auditors to always use professional skepticism throughout the audit process. In addition, the results of the study indicate that the auditor's personality type cannot act as an effective factor in the relationship between auditor incompetence and social health assessment. The results of this study can be used by managers and auditors of audit firms to consider the auditor's personality typology criteria in the selection of their workforce.

Keywords: Auditor professional skepticism, auditor incompetence, social health assessment, auditor personality type.

